

Ministeriet for
Natur og Dyrevelfærd

Strategisk plan for sikring og genopretning af danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter

September 2026

September 2026

Ministeriet for
Natur og
Dyrevelfærd

Publikationen kan
downloades på
www.nst.dk

Copyright ©

Indhold

Forord	.5
Indledning	.7
Faglig baggrund	11
Handlingsplan og implementeringsmekanismer .	20
Monitorering, rapportering og evaluering	21
Internationale rammer	22
Finansiering	24
Kommunikation og borgerinddragelse	25
Kilder	27

Forord

Danmarks kystnatur er under pres. På grund af klimaforandringerne stiger havniveauet, og vi må derfor forvente at hovedparten af de mest værdifulde naturarealer langs vore kyster vil forsvinde. Danmark rummer en meget stor andel af de europæiske strandenge. Vi har derfor en særlig forpligtelse til at værne om de eksisterende strandenge og bidrage til, at strandengene og de naturtyper og arter, der er tilknyttet de danske kyster, også på lang sigt forbliver en del af den danske og europæiske natur.

Med denne strategiske plan rammesættes udfordringerne for de danske strandenge og de tilknyttede kystnaturtyper og -arter. Planen anviser de nationale indsatsbehov, opstiller langsigtede strategiske målsætninger og identificerer de virkemidler og de finansieringsmekanismer, der er nødvendige for en effektiv implementering af strategien.

Christian Rabjerg Madsen

Indledning

Danmarks kystlandskaber indeholder noget af landets mest værdifulde natur og er af afgørende betydning for Europas biodiversitet, samtidig med at de danske kystlandskaber udgør en national naturarv af international betydning. Med 8.750 km kystlinje rummer Danmark nogle af Nord-europas mest artsrige og dynamiske kystøkosystemer, herunder strandenge, strandvolde, laguner, rigkær, tidvis våde enge og øvrige kystnære habitatnaturtyper. Disse naturtyper understøtter en høj biodiversitet, udgør levesteder for en lang række internationalt beskyttede arter og fungerer som centrale raste- og yngleområder for millioner af trækfugle langs den Østatlantiske trækrute.

Kystnaturen leverer samtidig en række væsentlige økosystemtjenester. Ud over at understøtte biodiversiteten fungerer de kystnære økosystemer som naturlige buffere mod stormfloder og oversvømmelser, tilbageholder næringsstoffer i forhold til vandområder, lagrer kulstof, forbedrer vandmiljøet og skaber attraktive landskaber med stor værdi for friluftslivet, turismen og kystkulturen.

Danmarks kystnatur er imidlertid under stigende pres. Mange af de kystnære habitatnaturtyper har ugunstig bevaringsstatus som følge af ændringer af de hydrologiske forhold, tilgroning, næringsstofbelastning, fragmentering, invasive arter og ændrede driftsformer. Samtidig er kystnaturen blandt de naturtyper, der forventes at blive hårdest ramt af klimaforandringerne. Nationale analyser viser, at havvandsstigninger kan medføre et varigt tab af næsten 21.000 ha lysåbne habitatnaturtyper i danske Natura 2000-områder. 75 % af det danske areal af strandenge ligger i Natura 2000-områderne, og analyser viser, at ca. 52 %, svarende til ca. 15.500 ha, af habitatnaturtypen strandeng (1330) forventes at forsvinde over de kommende 100 år. Dette betyder, at en betydelig del af levestederne for internationalt beskyttede planter, padder og kystfugle forsvinder, hvis der ikke skabes plads til kystlandskabernes naturlige udvikling gennem målrettet naturgenopretning og arealplanlægning. Derfor indeholder denne strategiske plan et særligt fokus på sikring og genopretning af strandengsnatur.

Omkring 79 % af EU's samlede areal af habitatnaturtypen 1330 Strandeng i den kontinentale biogeografiske region findes i Danmark. Forvaltningen af de danske kystlandskaber spiller derfor en nøglerolle for opretholdelsen af biodiversiteten i hele Nordeuropa.

Strandenge og tilknyttede kystnaturtypers fremtid afhænger af en langsigtet og strategisk indsats, hvor naturgenopretning, klimatilpasning og arealanvendelse tænkes sammen. Denne indsats understøttes af EU's Naturgenopretningsforordning samt *Aftale om et Grønt Danmark*.

EU's Naturgenopretningsforordning og Aftale om et Grønt Danmark

Med vedtagelsen af EU's Naturgenopretningsforordning (EU) 2024/1991 er medlemsstaterne forpligtet til at udarbejde nationale naturgenopretningsplaner, der beskriver, hvordan bindende mål for genopretning af økosystemer skal realiseres frem mod 2030, 2040 og 2050. Blandt de centrale målsætninger er, at der senest i 2030 iværksættes genopretningstiltag på mindst 20 % af EU's land- og havarealer, mens alle økosystemer med behov for genopretning skal omfattes af indsatser senest i 2050. Planerne skal samtidig sikre, at naturtyper og arter bringes i gunstig bevaringsstatus gennem en langsigtet og adaptiv indsats.

Aftale om Implementering af et Grønt Danmark fra 2024 fastlægger de nationale politiske og økonomiske rammer for den historisk store omlægning af den danske arealanvendelse. Aftalen har som overordnet ambition at skabe mere og bedre natur, renere vandmiljø og en bæredygtig omstilling af landbruget. Herunder skal aftalen bidrage til at etablere større sammenhængende naturområder, rejse mere skov og styrke biodiversiteten ved at forbedre samspillet mellem natur, klima og vandmiljø. Aftalens elementer bidrager på flere områder til at nå målene i naturgenopretningsforordningen.

Første udkast til Danmarks nationale genopretningsplan skal dels rumme konkrete mål og virkemidler, der kan vende udviklingen for 30 pct. af den natur, som ikke har god tilstand, og dels præsentere det strategiske overblik over emner og indhold i de efterfølgende planer. Naturgenopretningsplanen skal revideres i 2032 og 2042, hvor den på grundlag af gennemførte indsatser og ny viden skal suppleres med yderligere virkemidler for at nå delmålene i 2040 og 2050. Endemålet er, at 90 pct. af alle naturtyperne er i god tilstand, herunder omfatter et tilstrækkeligt areal, og at der er levesteder af tilfredsstillende omfang og kvalitet for arterne.

Ved at udvikle strandenge, som et element til at beskytte kysterne mod erosion og oversvømmelser, styrkes kysternes og de bagvedliggende arealers modstandsdygtighed over for klimaforandringer nu og i fremtiden. Samtidig kan strandengene understøtte ambitionen om helhedsorienteret og omkostningseffektiv kystforvaltning, da de fungerer som naturlig barriere mellem havet og bagvedliggende arealer, som huser mange værdier. Det gælder samfundets risikoreduktion i forhold til oversvømmelse og kysterosion, sikring af rammer for bæredygtige erhverv på tværs af land og vand, og det gælder selve naturens værdi i forhold til menneskers trivsel, velvære og udvikling af velfungerende kystsamfund.

Denne *Strategiske plan for sikring og genopretning af danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter*, udgør den tematiske implementeringsramme for de kystnære habitatnaturtyper.

Formål med den strategiske plan

Planens formål er at etablere en fælles national ramme for gennemførelse af naturgenopretningen i Danmarks kystlandskaber. Den strategiske plan indgår som en del af det strategiske overblik i naturgenopretningsplanen, og skal bidrage til at sikre og genoprette strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter frem mod 2050. Planen bidrager ved at identificere de væsentligste udfordringer samt ved at beskrive det nationale indsatsbehov og virkemidler, der er nødvendige for at forbedre naturtilstanden i de danske kystlandskaber og for de kystnære habitatnaturtyper og arter.

Vision

Planen understøtter ambitionerne i *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* og bidrager på langt sigt til at opfylde målsætningerne efter naturgenopretningsforordningen. Planen bidrager således til at:

- skabe mere og bedre natur og biodiversitet i Danmark,
- skabe større sammenhængende naturområder og styrke biodiversiteten,
- skabe mere beskyttet natur ved at omlægge landbrugsjorder til natur, samt
- forbedre levesteder for truede arter.

Strategien skal endvidere understøtte udviklingen af robuste kystlandskaber, hvor biodiversitet, klimatilpasning og naturbaserede løsninger integreres i den fremtidige arealforvaltning. Genopretning af kystnatur udgør et centralt bidrag til den historiske arealomlægning, der følger af *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark*.

Visionen med den strategiske plan er:

- At udvikle robuste, store, sammenhængende og uforstyrrede kystlandskaber, hvor strandene kan udvikle sig dynamisk. Dette understøtter biodiversitet, klimatilpasning, bæredygtig arealanvendelse og attraktive landskaber til gavn for natur og samfund. Det kan gøres ved at udtage lavbundsjorder og landbrugsarealer nær kysterne for at give mere plads til naturen.
- At sikre og genoprette kystnatur, herunder strandenes unikke flora og fauna. Planen skal bidrage til at vende tilbagegangen for arter og naturtyper og genoprette den gunstige naturtilstand samt skabe bedre levesteder for kystnære naturtyper, vilde planter, truede ynglefugle, padder og andre dyrearter.
- At bidrage til implementeringen af naturgenopretningsforordningen ved at forbedre naturtypernes tilstand, styrke den økologiske sammenhæng mellem kystnære naturarealer og skabe plads til naturens naturlige udvikling i takt med stigende havniveau.
- At fremtidens strandene skal fungere som naturens eget værn mod klimaforandringer. Visionen er at fremme "blød kystbeskyttelse" og naturbaserede løsninger i stedet for beton og diger: Etablering af "rullende" kystzoner, hvor strandene tillades at blive oversvømmet og migrere ind i landet, så de kan absorbere CO₂, dæmpe bølgeslag og sikre mod yderligere havvandsstigninger.

Gennem en helhedsorienteret og tværgående indsats skal strategien sikre, at de danske kystlandskaber fortsat kan levere biodiversitet og rekreative værdier til gavn for både nuværende og kommende generationer under hensyntagen til et klima under forandring.

Den *Strategiske plan for sikring og genopretning af strandene og tilknyttede kystnaturtyper og arter* beskriver det nationale indsatsbehov, opstiller langsigtede strategiske målsætninger og identificerer de virkemidler og de finansieringsmekanismer, der er nødvendige for en effektiv implementering.

Faglig baggrund

Danmarks kystnatur udgør et sammenhængende økologisk system, der strækker sig fra de kystnære havområders vanddybder op til ti meter og ind i landet til der, hvor landskabet ikke længere påvirkes af havet, og hvor geologiske, hydrologiske og biologiske processer skaber nogle af landets mest varierede og artsrige naturtyper. Længs Danmarks 8.750 km lange kystlinje dannes ved havets og vindens kraft en lang række forskellige naturtyper, der hører til Danmarks mest uberørte og dynamiske natur. Strandenge, enårig strandengsvegetation, strandvolde, tidvis våde enge, rigkær og kystnære overdrev udvikles i et tæt samspil mellem havets naturlige dynamik, sedimenttransport, grundvandsforhold og ekstensiv arealdrift. Naturtyperne er indbyrdes forbundne og fungerer som ét samlet kystlandskab, hvor ændringer ét sted påvirker økosystemets funktion og biodiversitet på tværs af hele kystzonen.

Strandenge dækker under naturlige forhold området mellem kystlinjen og de strandvolde/tanglinjer, der markerer, hvor højt havet når ved de årligt tilbagevendende vinterhøjvande. Strandenge udvikles langs beskyttede kyster ved fjorde og lavvandede havområder med salt- og brakvand og udgør således overgangszonen mellem hav og land. På arealer ovenfor strandengen, som under normale omstændigheder aldrig eller kun i ekstreme tilfælde oversvømmes, findes øvrige kystnaturtyper såsom tidvis våd eng, overdrev og rigkær. Strandenge er udbredt langs store dele af de danske kyster.

Foto: Ringkøbing Fjord, Naturstyrelsen

Kystnaturen og særligt strandenge, som findes i overgangszonen mellem hav og land, er naturligt tilpasset en dynamisk zone, hvor havvandstanden over tid bevæger sig frem og tilbage. Under naturlige forhold har kystøkosystemerne gennem årtusinder været i stand til løbende at tilpasse sig ændringer i havniveauet gennem to komplementære mekanismer.

1. Vertikalvækst, hvor tidevand og ekstremhændelser aflejrer sediment i den vanddækkede zone og derved skaber betingelser for, at ny kystnatur kan dannes eller eksisterende strandeng kan vokse i søværts retning.
2. Landværts parallelskydning, hvor havvandsstigninger og oversvømmelser flytter grænsen for kystnaturen ind i landet. Herved rykker kystnaturens udbredelse sig ind i landet på bekostning af det tilstødende bagland.

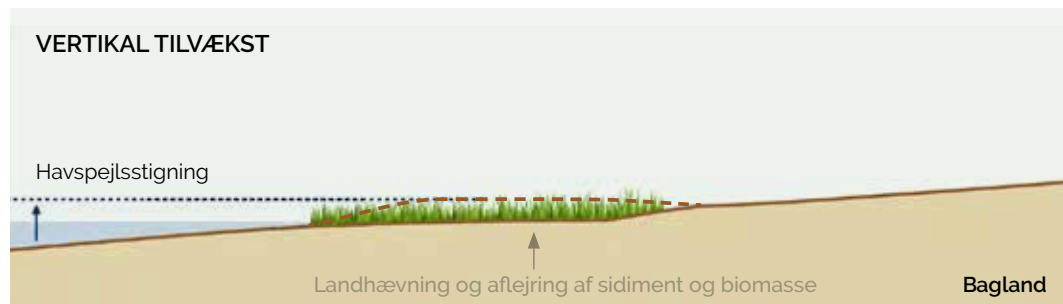
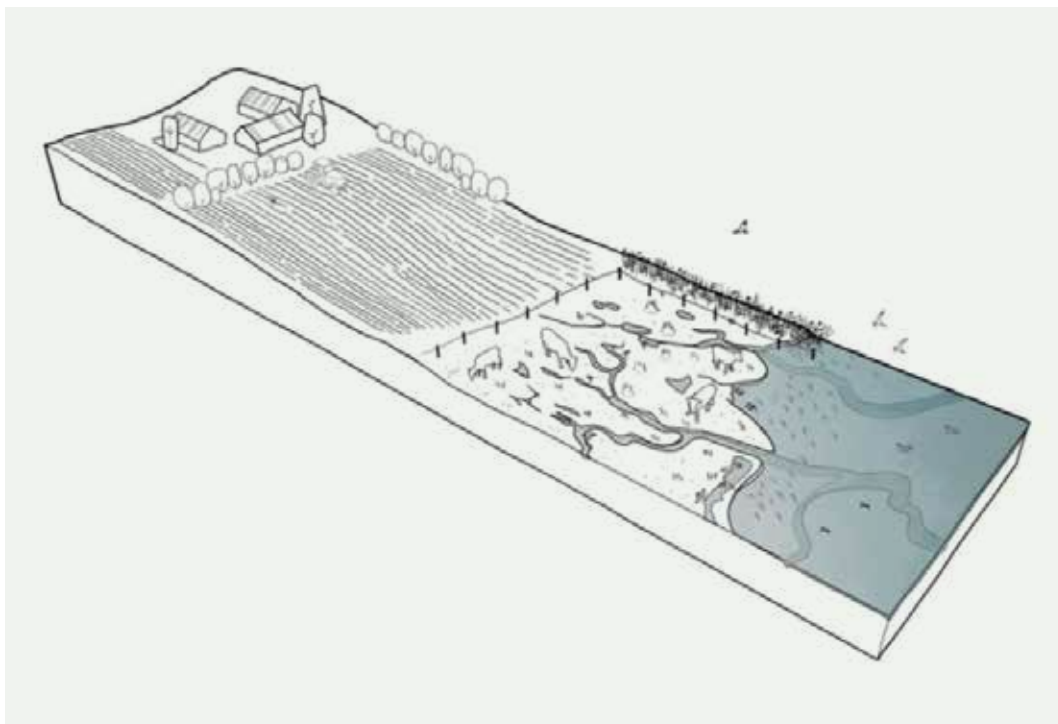
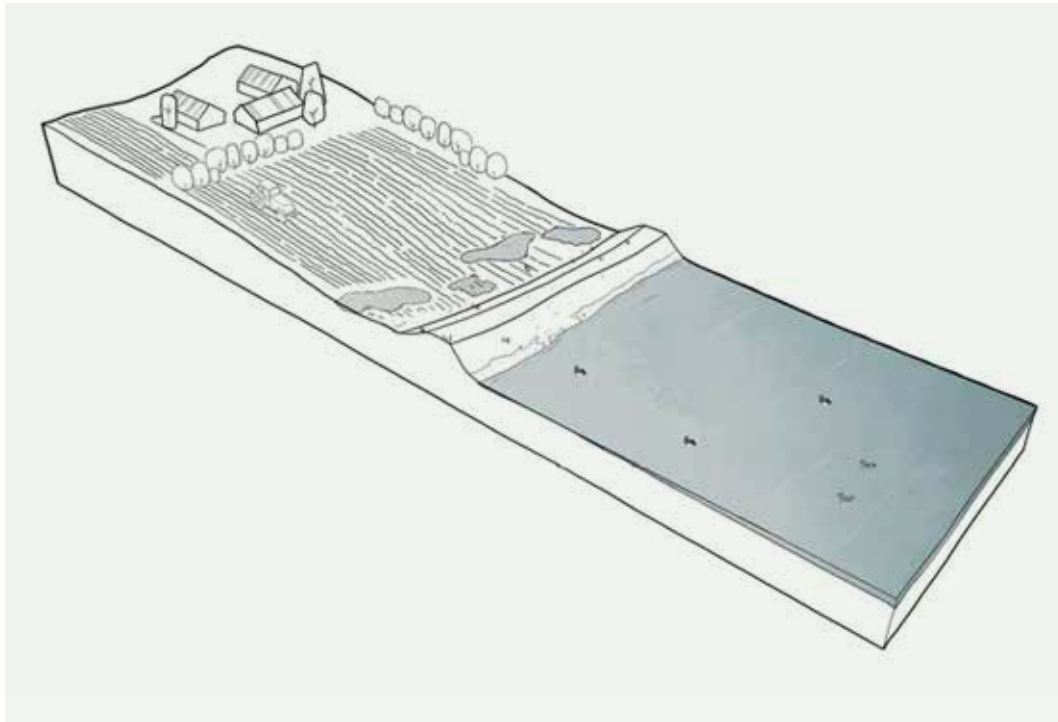

Illustration af hhv. vertikal og landværts udvikling af strandeng ved havvandsstigninger under naturlige forhold (modereret efter COWI).

Ved små gradvise havstigninger kan strandengene holde trit med ændringerne ved vertikal vækst. Den landværts parallelskydning er derimod betinget af, at baglandet "tillader" en migration af kystnaturen. Disse naturlige processer er afgørende for, at strandenge og øvrige kystnære naturtyper kan opretholde deres areal, struktur og økologiske funktion over tid.

Langs mange kyststrækninger i Danmark ligger landbrugsarealer, sommerhusgrunde, byer og anden infrastruktur tæt ved kysten. For at reducere risikoen for oversvømmelseshændelser, er disse områder ofte beskyttet bag diger. Landværts migration er således kun de færreste steder muligt på grund af kystskrænter eller menneskeskabt kystsikring/diger. Nedenstående skitse illustrerer et scenarie, hvor et inddiget landbrugsareal forhindrer kystnaturen i at flytte længere ind i baglandet ved havvandsstigninger. Kystnaturen mister således gradvist mere og mere areal og bliver dermed klemmt mellem et stigende hav og faste barriere på landsiden, som i international sammenhæng og forskning omtales som fænomenet *coastal squeeze*.

Principskitse af et landbrugsscenarie. Øverst: En veludviklet strandeng med høj diversitet foran dyrkede marker oversvømmes ved havvandsstigninger. Nederst: Coastal squeeze af strandeng foran et inddiget landbrugsareal. Pga. diget kan strandengen ikke flytte længere ind i landet (COWI-Arkitema, 2021)

Nationale analyser udført af det rådgivende firma COWI og Syddansk Universitet peger på, at denne proces forventes at blive en af de største fremtidige trusler mod dansk kystnatur. Under de nuværende forudsætninger, data og beregninger fra bl.a. FNs klimapanel IPCC kan havvandsstigninger medføre et varigt tab på omkring 52 % af Danmarks strandenge (habitat-naturtype 1330) over de kommende 100 år. Rapporterne beskriver, at det varige tab af habitat-naturtyper vil være størst for strandengsnaturtyperne: enårige strandenge, 1310 (69 %) og strandeng, 1330 (52 %) i 2120. Der vil dog også være relativt store tab af sjældne og sårbare naturtyper som f.eks. rigkær, 7230 (12%), tidvis våd eng, 6410 (10 %) og surt overdrev, 6230 (6%). Dette er problematisk for kystnære habitatnaturtyper samt en række karakteristiske plante-, padde- og fuglearter, som er knyttet til disse naturtyper. (Se mere i nedenstående tabeller.)

Denne tilbagegang sker som følge af tab af levesteder, ændret hydrologi, tilgroning, næringsstof-påvirkning og stigende klimabelastning. Danmark har samtidig et særligt internationalt ansvar for disse naturtyper. Omkring 79 % af EU's samlede areal af habitattypen 1330 Strandeng i den kontinentale biogeografiske region findes i Danmark, hvilket giver landet en særlig rolle i den europæiske naturbeskyttelse. Tab af 21.000 ha lysåbne, terrestriske habitatnaturtyper svarer til 14 % af det samlede areal af Danmarks bedste, lysåbne natur i de 76 kystkommuner og 7 % af den lysåbne habitatnatur i hele Danmark. Den seneste danske afrapportering (2025) efter Habitat-direktivets artikel 17 viser, at størstedelen af de kystnære habitatnaturtyper fortsat har ugunstig bevaringsstatus, og flere naturtyper udviser en faldende udvikling i både areal og naturtilstand.

Nationale analyser viser, at havvandsstigninger ikke kun vil reducere det samlede areal, men også medføre varige tab af habitatnaturtyper.

Nedenstående tabel giver overblik over arealer og tilstand af strandengsnatur i Danmark og indenfor Natura 2000-områder. (jf. artikel 17 afrapportering 2025)

Tabel 1. Areal og tilstand af strandengsnatur i Danmark

	Totalt areal (ha)	Areal i god tilstand (ha)	Areal i dårlig tilstand (ha)
Strandengsnaturtyper i hele DK (jf. artikel 17) 1310, 1320, 1330, 1340	39.794	21.427	18.368
Strandengsnaturtyper i Natura 2000-områder (jf. NOVANA kortlægning)	30.672	21.455	9.210

Status for naturtyper

I det følgende beskrives kystnaturtyper der er relevante for strategien samt en baselineoversigt over bevaringsstatus for habitatnaturtyper.

De vigtigste påvirkningsfaktorer for kystnaturtyperne er begrænsninger af den naturlige dynamik, eutrofiering, uhensigtsmæssig hydrologi, tilgroning, forekomst af invasive arter og havstigninger som følge af klimaændringer.

Tabel 2. Kystnaturtyper og bevaringsstatus

Habitat-kode	Naturtype	Atlantisk region	Kontinental region	Overordnet vurdering
1310	Enårig strandengs-vegetation	Stærkt ugunstig (stabil)	Moderat ugunstig (stabil)	Betydelig usikkerhed om udvikling; behov for styrket overvågning og restaurering
1330	Strandeng	Moderat ugunstig (stabil)	Stærkt ugunstig (faldende)	Kritisk indsatsbehov som følge af havvandsstigninger, tilgroning og hydrologiske ændringer
6210	Kalkoverdrev	Stærkt ugunstig (faldende)	Stærkt ugunstig (faldende)	Vedvarende tab af naturkvalitet og behov for målrettet restaurering
6230	Surt overdrev	Moderat ugunstig (faldende)	Stærkt ugunstig (faldende)	Fragmentering og manglende afgræsning udgør centrale trusler
6410	Tidvis våd eng	Stærkt ugunstig (stabil)	Stærkt ugunstig (faldende)	Langvarig ugunstig tilstand med behov for hydrologisk genopretning og ekstensiv drift
7230	Rigkær	Stærkt ugunstig (faldende)	Stærkt ugunstig (faldende)	Fortsat tilbagegang som følge af dræning, næringsstofpåvirkning og ophørt pleje

Status for udvalgte fugle og padder

De danske kystnaturtyper udgør levesteder for en lang række nationalt og internationalt beskyttede arter, hvis overlevelse er tæt knyttet til strandenge, kystlaguner, tidvis våde enge og øvrige kystnære naturtyper. Mange af arterne er afhængige af en høj naturtilstand, naturlig hydrologi og ekstensiv drift, og deres bevaringsstatus afspejler derfor den samlede tilstand i kystlandskabet.

Danmarks kystnære områder og ikke mindst strandenge og ålegræsbede er raste- og fourageringsområder for millioner af trækfugle som vadefugle, gæs og ænder. Mange af disse arter er også på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområderne og bestandenes fortsatte overlevelse afhænger af sikring af arternes kontinuerte forekomst samt størrelse og kvalitet af levesteder på strandenge. Det drejer sig om arter som f.eks. hjejle, almindelig ryle, kortnæbbet gås og lysbuget knortegås, hvor langt størstedelen af de østatlantiske bestande overvintrer i Danmark og derfor er stærkt afhængige af de danske kystnære områder som fourageringspladser.

Foto: Almindelig ryle, Søren Rask Jessen

Tabellerne på de næste sider giver et overblik over udvalgte fokusarter, deres bestandsudvikling og de væsentligste trusler mod deres levesteder. Væsentligste trusler mod de kysttilknyttede fugle- og paddearter er tab og forringelse af egnede yngle- og levesteder.

Manglende naturlig dynamik i kystlandskabet, uhensigtsmæssig hydrologi, intensivt landbrug, ophør af ekstensiv afgræsning og efterfølgende tilgroning medfører, at lysåbne vandhuller og fourageringsområder gradvist forsvinder. Samtidig forringes vandkvaliteten i tilgrænsende vandområder som følge af næringsstofbelastning og eutrofiering fra omkringliggende dyrkede arealer, hvilket reducerer ynglesuccesen. Klimaforandringer og havvandsstigninger presser arealer, og tilsammen medfører disse påvirkninger, at levestederne fragmenteres, hvorved flere af arterne trues af tilbagegang.

Tabel 3. Udvalgte fuglearter knyttet til strandenge og kystnære vådområder

Bestandsudvikling: Kort sigt (2013-2024); lang sigt (1980-2024)

Art	Bestands-niveau	Bestands-udvikling (kort sigt)	Bestands-udvikling (lang sigt)	Udviklings-tendens (kort sigt/ lang sigt)	Centrale påvirknings-faktorer
Spidsand	12 ynglepar	Tilbagegang 0-30%	Tilbagegang 50-100%	Stabil/ tilbagegang	Hydrologi, forstyrrelser, tab af egnede raste- og yngleområder
Strandskade	4000-8,200 ynglepar	Tilbagegang 0-30%	Tilbagegang 30-50%	Stabil/stabil	Intensiv areal-anvendelse, prædation og rekreative aktiviteter
Klyde	2,800 ynglepar	Stigning 0-100%	Tilbagegang 30-50%	Stabil/stabil	Hydrologiske ændringer og prædation
Stor kobber-sneppe	328 ynglepar	Tilbagegang 30-50%	Tilbagegang 50-100%	Faldende/ faldende	Intensiv drift, ændret hydrologi og tab af fugtige enge
Brushane	30 ynglepar	Tilbagegang 50-100%	Tilbagegang 50-100%	Tilbagegang/ tilbagegang	Ophør af græsning og habitat-fragmentering
Engryle	72 ynglepar	Tilbagegang 30-50%	Tilbagegang 0-30%	Tilbagegang/ tilbagegang	Kysterosion, prædation og manglende naturpleje
Rødben	4,600-11,400 ynglepar	Tilbagegang 0-30%	Tilbagegang 50-100%	Stabil/ tilbagegang	Intensiv drift og ændret vandstand
Vibe	8,600-20,000 ynglepar	Tilbagegang 30-50%	Tilbagegang 50-100%	Stabil/ tilbagegang	Dræning, prædation og landbrugs-intensivering
Havterne	2,200 ynglepar	Tilbagegang 30-50%	Tilbagegang 50-100%	Stabil/ tilbagegang	Forstyrrelser og ændrede kystprocesser
Fjordterne	1,500 ynglepar	Stigning 100-500%	Stigning Mere end 500%	Fremgang/ tilbagegang	Tab af egnede ynglelokaliteter
Gul vipstjert	3,600-12,900 ynglepar	Stigning 0-100%	Tilbagegang 50-100%	Fremgang/ tilbagegang	Intensivering af engdrift og habitatforringelse

Det er ikke kun fugle, der er afhængige af Danmarks unikke kystnatur. Også en række paddearter har kystnaturen som sit levested. Strandtudse og grønbroget tudse er tilpasset naturligt dynamiske landskaber, fx uregulerede kyster med bølgepåvirkning, erosion og landdannelse. Fælles påvirkningsfaktorer for kystnære padde omfatter ophør af naturlig kystdynamik, manglende afgræsning, tilgroning samt næringsstofbelastning fra omkringliggende dyrkningsarealer. Trusler er derfor tilgroning af yngle- og fourageringsvandhuller som følge af manglende dynamik i landskabet, ophør af afgræsning og forringelse af vandhullernes vandkvalitet som følge af eutrofiering fra omkringliggende dyrkningsjorde.

Tabel 4. Udvalgte paddearter og væsentligste påvirkning

Art	Bevarings-status	Rødliste	Udviklings-tendens	Centrale trusler
Strandtudse	Stærkt ugunstig i både atlantisk og kontinental region	Truet	I tilbagegang	Tilgroning af yngle vandhuller, ophør af græsning, eutrofiering, tab af kystdynamik
Grønbroget tudse	Stærkt ugunstig i den kontinentale region	Truet	I tilbagegang	Manglende naturlig forstyrrelse, eutrofiering, tab af egnede ynglehabitater

Handlingsplan og implementeringsmekanismer

Implementering af den *Strategiske plan for sikring og genopretning af danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter* skal koordineres tæt med implementeringen af *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* samt den kommende nationale naturgenopretningsplan. Hvor *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* fastlægger de overordnede nationale mål og virkemidler for naturgenopretning, arealomlægning og biodiversitet, udgør denne strategi den tematiske ramme for genopretning af kystnatur. Strategiens handleplan bygger på de eksisterende nationale virkemidler identificeret i *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark*, herunder strategisk arealomlægning, jordopkøb og jordfordeling, hydrologisk restaurering, naturbaserede klimatilpasningsløsninger, ekstensivering af arealanvendelsen samt etablering af større sammenhængende naturområder.

Implementering af strategien følger tidslinjen for den nationale naturgenopretningsplan. Det vil sige en implementering over tre planperioder frem mod 2050.

- I første planperiode forventes implementering af strategien gennemført primært gennem EU-finansierede projekter (LIFE, Interreg, Horizon2020) med national, kommunal og privat finansiering (gennem private fonde) via bl.a. *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark*.
- I de følgende planperioder tilrettelægges implementeringen efter målsætninger for habitat-naturtyperne og ud fra erfaringer og know-how opsamlet fra første planperiode.

Der er behov for at forbedre forvaltningen af eksisterende kystnatur, med særligt fokus på strandenge og tilknyttede naturtyper. Realiseringen af den strategiske plan for genopretning af kystnatur forudsætter en bred og integreret indsats, som kan understøtte både beskyttelse, genopretning og langsigtet udvikling af de kystnære økosystemer. Naturgenopretning kombineres med fysisk planlægning, klimatilpasning, hydrologisk restaurering, arealomlægning og udvikling af større sammenhængende kystlandskaber med plads til naturens egne processer.

I overensstemmelse med *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* er der behov for at skabe plads til, at kystnaturen kan udvikle og forskyde sig i takt med stigende havniveau. Det forudsætter en strategisk arealplanlægning, hvor eksisterende barrierer fjernes eller reduceres, nye kystnære naturarealer etableres, og der skabes mulighed for naturlig landværtsmigration. Genopretning af kystnatur er en kompleks opgave, som kræver betydelige investeringer, flerårig planlægning og udvikling af nye metoder til at håndtere blandt andet havvandsstigninger, hydrologi, arealomlægning og etablering af sammenhængende kystlandskaber. Herved kan effekterne af *coastal squeeze* begrænses, og sammenhængende, robuste kystlandskaber udvikles som grundlag for biodiversitet, klimatilpasning og en langsigtet sikring af Danmarks kystnatur.

Som led i implementeringen, kan strategien understøttes af målrettede nationale og internationale projekter, der demonstrerer, udvikler og skalerer de nødvendige løsninger samt opbygger viden. Et centralt virkemiddel til at understøtte denne udvikling er via et strategisk integreret *EU-projekt, LIFE CoastBio*. Projektet er udviklet med henblik på at omsætte den strategiske plans målsætninger til konkrete indsatser samt indsamle viden, som kan supplere både den pågældende strategi for genopretning af kystnatur, såvel som bidrage til at nå målene i naturgenopretningsforordningen på langt sigt.

LIFE CoastBio skal demonstrere, hvordan en integreret og landskabsbaseret tilgang kan omsætte målsætningerne (mere og bedre natur, 90 % natur i god tilstand og tilstrækkelige levesteder for kystnaturen) fra strategien og *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* til konkrete løsninger.

LIFE CoastBio skal således ikke alene levere konkrete naturresultater i projektområderne, men fungere som en strategisk demonstrations- og implementeringsplatform for genopretning af dansk kystnatur. Projektet skal udvikle, afprøve og dokumentere de virkemidler, styringsmodeller og finansieringsmekanismer, der kan understøtte den langsigtede implementering af den strategiske plan og bidrage til gennemførelsen af den nationale genopretningsplan i de efterfølgende planperioder frem mod 2040 og 2050.

LIFE CoastBio

Projektet forventes at forbedre naturtilstanden på 2.000-3.000 ha eksisterende strandenge og tilknyttede habitatnaturtyper.

Projektet skal etablere 1.000-3.000 ha nye strandenge og tilknyttede kystnaturtyper på arealer, der i dag hovedsageligt anvendes til landbrug.

LIFE CoastBio vil bidrage til:

- udviklingen af sammenhængende grøn-blå infrastruktur
- forbedring af hydrologiske processer og etablering af robuste kystlandskaber med plads til naturens egne dynamikker.
- at vise, hvordan Danmark kan etablere ny habitatnatur i kystzonen på en omkostningseffektiv og replikerbar måde.

LIFE CoastBio forventes at have et samlet budget på ca. 150 mio. kr., hvoraf EU's LIFE-program bidrager med 60 % svarende til ca. 90 mio. kr. Hertil kommer komplementær finansiering på op mod 375 mio. kr.

Monitorering, rapportering og evaluering

Datagrundlaget for strategien er baseret på NOVANA-overvågningen og afrapportering efter habitatdirektivets artikel 17 og fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 12.

Strategien evalueres og revideres med naturgenopretningsforordningens tidslinje in mente på baggrund af gennemførte virkemidler og ny viden. Strategien er derfor gældende fra 2026 med udløb 2050.

Internationale rammer

Den *Strategiske plan for sikring og genopretning af danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter* indgår i en bred international, europæisk og national indsats for at standse tabet af biodiversitet, styrke kystnaturens robusthed over for klimaforandringer og sikre en mere bæredygtig forvaltning af landskabet. Planen understøtter de overordnede europæiske og nationale målsætninger og udgør et vigtigt fagligt bidrag til implementeringen af *Aftale om et Grønt Danmark* samt naturgenopretningsforordningen.

Danmark er forpligtet gennem en række internationale og europæiske aftaler og strategier, herunder EU's Naturgenopretningsforordning (EU) 2024/1991, Habitatdirektivet (92/43/EØF) og Fuglebeskyttelsesdirektivet (2009/147/EF) m.fl., som udgør det juridiske og politiske grundlag for den *Strategiske plan for sikring og genopretning af danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter*. Gennem disse aftaler arbejder Danmark målrettet for at beskytte, genoprette og sikre en langsigtet bæredygtig forvaltning af landets natur.

EU's Naturgenopretningsforordning (EU) 2024/1991 forpligter medlemsstaterne til at udarbejde nationale genopretningsplaner med konkrete mål og virkemidler for genopretning af økosystemer frem mod 2030, 2040 og 2050. Forordningen fastsætter blandt andet, at medlemsstaterne senest i 2030 skal iværksætte genopretningstiltag på mindst 20 % af EU's land- og havarealer, og at alle økosystemer med behov for genopretning gradvist skal omfattes af indsatser senest i 2050. Endemålet er, at 90 % af alle naturtyperne er i god tilstand, herunder tilstrækkeligt areal, og at der er tilstrækkelige og gode levesteder for arterne. For habitatnaturtyper, herunder kystnaturtyper nævnt i tabel 1, stiller forordningen krav om, at medlemsstaterne forbedrer naturtypernes tilstand, så arealet i god tilstand øges, forringelse forebygges, og de nødvendige økologiske funktioner genetableres.

Den strategiske plan understøtter samtidig gennemførelsen af EU's Biodiversitetsstrategi for 2030, som har til formål at vende tilbagegangen i biodiversiteten, beskytte mindst 30 % af EU's land- og havarealer, styrke den økologiske sammenhæng og fremme naturbaserede løsninger. Indsatser for forbedring og genopretning af kystnatur, herunder strandenge, kystlaguner, rigkær, tidvis våde enge og øvrige kystnære naturtyper bidrager direkte til disse ambitioner ved at forbedre naturtilstanden, skabe større sammenhængende naturområder, forbedre levesteder for truede arter og styrke naturens modstandsdygtighed overfor klimaforandringer.

Den strategiske plan bygger ligeledes videre på målsætningerne i Habitatdirektivet og Fuglebeskyttelsesdirektivet, som udgør grundlaget for Natura 2000-netværket. De omfattede kystnaturtyper og arter indgår i Natura 2000-områderne og indgår i Danmarks forpligtelse til at opnå eller fastholde gunstig bevaringsstatus. De danske kystlandskaber udgør nogle af Europas vigtigste levesteder for en række beskyttede naturtyper og arter. Strategien understøtter denne indsats gennem forbedring af naturtilstanden, restaurering af habitatnaturtyper, forbedring af levesteder for beskyttede arter, genetablering af naturlige hydrologiske og kystdynamiske processer samt styrkelsen af sammenhængen mellem naturområder. Denne indsats er afgørende for at forbedre bevaringsstatus for de kystnaturtyperne.

Strategien bidrager samtidig til målsætningerne i EU's Vandrammedirektiv (2000/60/EF) gennem forbedring af hydrologi, reduktion af næringsstofpåvirkning og styrkelse af de kystnære vådområders økologiske funktion. Som følge af stigende havvandstand og hyppigere ekstreme vejrhændelser spiller kystnaturen desuden en central rolle i gennemførelsen af EU's Klimatilpasningsstrategi og Oversvømmelsesdirektivet (2007/60/EF). Fremme af naturbaserede løsninger og genopretning af kystnatur er med til at reducere oversvømmelsesrisici samtidig med at det øger modstandsdygtigheden overfor havvandsstigninger og stormfloder. Kystnatur udgør således ikke

kun en vigtig del af Danmarks natur- og kulturarv, men ligeledes af Danmarks grøn-blå infrastruktur. Kystnaturen leverer en bred vifte af økosystemtjenester og bidrager dermed til en række samfundsmæssige gevinster, herunder kulstoflagring, vandrensning samt forbedrede muligheder for friluftsliv, naturturisme og bevaring af kulturhistoriske kystlandskaber i overensstemmelse med EU's Biodiversitetsstrategi for 2030.

Endelig understøtter strategien Danmarks bidrag til gennemførelsen af FN's 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling, særligt Verdensmål 15 – Livet på land, gennem genopretning af forringede økosystemer, forbedring af biodiversiteten og styrkelse af naturens modstandsdygtighed. Derudover bidrager strategien til Verdensmål 13 – Klimaindsats ved at fremme naturbase- ret klimatilpasning i kystlandskaberne, Verdensmål 6 – Rent vand og sanitet gennem forbedret hydrologi og reduceret næringsstofbelastning samt Verdensmål 14 – Livet i havet ved at styrke de økologiske sammenhænge mellem terrestriske, kystnære og marine økosystemer. Gennem en tværgående og partnerskabsbaseret implementering understøtter strategien endvidere Verdensmål 17 – Partnerskaber for handling.

Den globale referenceramme for naturgenopretning er Kunming–Montreal Global Biodiversity Framework (GBF), vedtaget under FN's Konvention om Biologisk Mangfoldighed (CBD) i 2022. Rammen opstiller fire langsigtede mål frem mod 2050 og 23 globale handlingsmål frem mod 2030 med det overordnede formål at standse og vende tabet af biodiversitet. Den strategiske plan understøtter særligt Target 2, som omhandler effektiv genopretning af forringede økosystemer, Target 3 ("30×30"), der har til formål at sikre effektiv beskyttelse og forvaltning af mindst 30 % af verdens land- og havarealer inden 2030, samt Target 11, der fokuserer på at bevare, genoprette og styrke naturens økosystemfunktioner og de samfundsmæssige goder, som naturen leverer. Strategien bidrager samtidig til Target 12 om at styrke naturens værdi for mennesker gennem sammenhængende grønne og blå landskaber samt Target 19, der fremhæver behovet for langsigtet mobilisering af offentlig og privat finansiering til biodiversitet.

På nationalt niveau understøtter strategien ambitionerne i *Aftale om et Grønt Danmark* om at skabe mere og bedre natur, udvikle større sammenhængende naturområder og styrke biodiversiteten gennem en langsigtet omlægning af arealanvendelsen. Gennem en målrettet indsats for genopretning af de danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper bidrager strategien til den historiske omlægning af arealanvendelsen og til udviklingen af robuste kystlandskaber, hvor naturbaserede løsninger understøtter både biodiversitet, klimatilpasning og en langsigtet samfundsmæssig resiliens.

Finansiering

Implementeringen af den strategiske plan for sikring og genopretning af de danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter forudsætter en langsigtet, integreret og flerstrengt finansieringsmodel, hvor europæiske, nationale og private midler anvendes komplementært.

Med *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* vil Danmark bidrage til at sikre bedre vilkår for natur og biodiversitet ligesom aftalen fastsætter rammer og mål for reduktion af kvælstofudledninger til vandmiljøet som bidrager til efterlevelse af EU's Vandrammedirektiv, så de danske kystvande igen kan bringes i god økologisk tilstand og derudover med indsatser og initiativer understøtte indfrielsen af Danmarks 2030-klimamål. Naturen skal prioriteres som den afgørende ressource og samfundsværdi, den er, og have mere plads. Derfor indeholder aftalen indsatser, der skal sikre markant mere beskyttet natur.

Som en central ramme for arealomlægningen etableres Danmarks Grønne Arealfond, der vil fungere som paraply for en række markante indsatser:

- Støtte til rejsning af 250.000 hektar ny skov frem mod 2045, heraf 100.000 ha urørt skov
- Støtte til udtagning af 140.000 hektar kulstofrige lavbundslande inkl. randarealer frem mod 2030
- Støtte til øvrig arealomlægning, herunder vådområder og ekstensivering
- Strategisk jordopkøb, herunder med henblik på bl.a. kvælstofreduktion og jordfordeling

Med aftalen afsætter den danske stat ca. 40 mia. kroner til indsatserne i Danmarks Grønne Arealfond.

Særligt fondens støtte til arealomlægning og strategiske opkøb vil være mulige nøglekilder til finansiering af grundlaget for indsatser for den danske kystnatur, hvor behovet for etablering af ny kystnatur forudsætter omlægning af eksisterende landbrugsjord til natur.

De arealer, som fonden erhverver gennem strategiske opkøb, vil kunne søges anvendt som led i jordfordeling og derigennem bidrage til skabelse af store sammenhængende naturområder i privat eller offentlig regi, når dette kan lade sig gøre inden for rammerne af de eksisterende tilskudsordninger for vådområder og lavbundsprojekter. Dermed kan fonden gennem sine aktiviteter medvirke til at understøtte gennemførelsen af helhedsprojekter.

Andre relevante finansieringskilder omfatter for nuværende blandt andet EU LIFE programmet, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL/EAFRD), Den Europæiske Regionalfond, Interreg-programmer, Hav-, Fiskeri- og Akvakulturfonden. Kommende EU-baserede finansieringskilder vil afhænge af vedtagelse af den næste langsigtede budgetbestemmelse. Private danske naturfonde spiller en væsentlig rolle i finansiering af og naturgenopretningen af den danske natur og kan ligeledes understøtte implementeringen af strategien i implementeringen af strategien gennem samarbejder og finansiering. Disse naturfonde kan blandt andet understøtte arealerhvervelse, hydrologisk restaurering, forskning, monitorering, innovationsaktiviteter og udvikling af naturbaserede løsninger.

Implementeringen af strategien løftes således finansieringsmæssigt gennem nationale, kommunale og private strategiske indsatser såvel som gennem europæiske finansieringskilder.

Kommunikation og borgerinddragelse

Aftale om et Grønt Danmark er indgået i juni 2024 af den daværende danske regering (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne) sammen med Kommunernes Landsforening (KL), Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Fødevareforbundet NNF, Dansk Metal og Dansk Industri. Den politiske aftale, *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* blev indgået november 2024 af den daværende regering og Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti. Den brede politiske opbakning sikrer, at aftalen både tager hensyn til naturen, klimaet og de erhverv, der er berørt af forandringerne.

Den strategiske plan er udviklet i tæt samarbejde og koordinering mellem Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV), Naturstyrelsen, og Departementet i Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd.

Den strategiske plan for sikring og genopretning af danske strandenge og tilknyttede kystnaturtyper og arter lægger sig i kølvandet på *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark*. Den strategiske plan er offentliggjort 1. september 2026 og ligger offentligt tilgængeligt på ministeriets hjemmeside såvel som på hjemmesider for Naturstyrelsen og Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø.

Foto: Ulvshale, Erik Thorsen

Kilder

Havvandsstigningernes betydning for kystnaturen – Udviklingsprojekt om natur og klimaforandringer, COWI 2022 - for Naturstyrelsen, 15. Juni Fonden og Aage V. Jensen Fond (The importance of rising sea levels for coastal nature – Development project on nature and climate change for DNA. 15 Juni Foundation and Aage V. Jens Foundation)

Analyse af havstigninger i udvalgte NATURA 2000-områder – Tab og indsatsmuligheder, COWI 2023 - for Naturstyrelsen (Analyses of rise of sea level in selected Nature 2000 areas – Losses and options for actions – for DNA) Moreover, a mapping of existing frameworks for nature conservation and nature restoration, will be completed.

Fredshavn J., Nygaard B., Ejrnæs R., Johansson L.S., Dahl K., Christensen J.P.A., Kjær C., Elmeros M., Mortensen R.M., Møller J.D., Heldbjerg H., Sveegaard S., Galatius A., Brunbjerg A.K., Boel M., Strandberg M.T., Hansen R.R., Alnøe A.B. 2025. Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2025. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 51 s. Videnskabelig rapport nr. 673

Fredshavn J., Holm T.E., Bregnballe T., Sterup J., Pedersen C.L., Nielsen R.D., Clausen P., Nyegaard T. & Eskildsen D.P. 2025. Størrelse og udvikling af fuglebestande i Danmark -2025. Artikel 12-rapportering til Fuglebeskyttelsesdirektivet. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 48 s. – Videnskabelig rapport nr. 672

Aftale om Implementering af et Grønt Danmark. Aftale mellem regeringen, Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Fødevareforbundet NNF, Dansk Metal, Dansk Industri og Kommunernes Landsforening. 18. november 2024.

Gyula Mate Kovács, Xiaoye Tong, Dimitri Gominski, Stefan Oehmcke, Stéphanie Horion, Christin Abel, Eva Ivits, Guy Schurgers, Bo Elberling, Alexander Prishchepov, Sebastian van der Linden, Susan Page, Alexandra Barthelmes, Franziska Tanneberger & Rasmus Fensholt. 2026. Highly fragmented European wetlands with uneven restoration needs. Nature. Online-publikation

Ministeriet for
Natur og Dyrevelfærd